

Barne- og likestillingsdepartementet

Vår fil: B17-GC008

Vårt Arkiv: 402

Saksbehandler: Grete Crowo

Oslo 15. september 2017

Høringssvar – NOU 2017:6 Offentlig støtte til barnefamilier

FFO har gjennomgått NOU 2017:6 og vil komme med våre innspill til utredningen. Vårt fokus er en bedre familiepolitikk og offentlig støtte som bidrar til bedre levekår og livssituasjon for familier hvor foreldrene eller barna er funksjonshemmet.

Vi velger i høringssvaret ikke å drøfte forslag til innretning av barnetrygden da vi først og fremst vil verne om barnetilleggene i trygdeordningene. FFO vil spesielt be departementet ikke følge opp utvalgets anbefalinger knyttet til barnetillegget til uføretrygden. Samtidig mener vi at alle lavinntektshusholdningers inntektsgrunnlag bør løftes generelt. En eventuell styrking av barnetrygden som virkemiddel for dette må derfor komme i tillegg og ikke i stedet for et redusert og standardisert barnetillegg til uføretrygden, eller i verste fall erstatte helt bortfall av alle barnetillegg i trygdeordningene.

FFOs hovedsynspunkt:

- FFO savner en nærmere analyse knyttet til familiepolitikken og velferdssamfunnets rammer for familier med funksjonshemmede foreldre eller barn.
- FFO støtter ikke flertallets anbefaling om å senke nivået på barnetillegget til uføretrygden og gjøre dette om til et standardisert tillegg.
- FFO støtter ikke utvalgets mindretall om å fjerne barnetilleggene i trygdeordningene.
- FFO mener at nivået på det standardiserte barnetillegget til AAP må heves.
- FFO støtter utvalgets anbefaling om at bostøttens utforming må utredes nærmere for å gjøre ordningen mer relevant for barnefamilier, familier som lever på trygdeordninger må inngå i dette.
- FFO støtter utvalgets betraktninger knyttet til startlån og mangel på samvirke mellom bostøtte og startlån. Startlånet bør styrkes som virkemiddel slik at flere med lav inntekt kan eie egen bolig.

En familiepolitikk som ivaretar funksjonshemmede

Utvalget legger fram en utredning med grundig og god analyse av familiepolitikken og familien sett i lys av ulike perspektiver og aspekter. Likevel savner FFO at utvalget går dypere inn i familiepolitikken og velferdssamfunnets rammer for familier hvor man enten må ivareta funksjonshemmede barn eller hvor foreldrene selv er funksjonshemmet.

Vi har forståelse for at en utredning på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet ikke går inn i alle ulike offentlige familierelaterte støtteordninger for funksjonshemmede som forvaltes av andre departementer og etater. Samtidig har departementet i tillegg til ansvar for familiepolitikken, et likestillingsansvar for personer med funksjonsnedsettelse. Vi mener vi derfor kunne forventet at oppdraget til utvalget også innebar en grundigere analyse av hva slags utfordringer familier med

funksjonshemmede foreldre eller barn har. Dette er også relevant i et fattigdoms- og/eller velferdsstatsperspektiv. Etter vår mening kunne dette gitt verdifull kunnskap for et bedre grunnlag for en mer treffsikker familierpolitikk for denne gruppen.

Selv om velferdsstaten reduserer individets avhengighet av markedet ved å gi trygderettigheter når man ikke kan forsørge seg med lønnet arbeid, så gir trygdenivået utfordringer for mange barnefamilier. I et kjønnsperspektiv kommer kvinner historisk dårligst ut. Det vises blant annet til hvordan kvinner blir behandlet i trygdesystemet som ektefelle og mødre, og det fokuseres på levekår for aleneforsørgere. Det hadde vært interessant å koble nedsett funksjonsevne og uførhet til forsørgerrollen, både for familier i sin helhet, i et kjønnsperspektiv og for aleneforsørgere.

Det beskrives ulike velferdsregimer koblet til i hvilken grad en kan opprettholde en akseptabel levestandard uavhengig av familien (defamilisering) og på den andre siden familiesering, der politikken støtter opp om familien som produsent av omsorg. I lys av dette mener vi det bør være relevant å drøfte omsorgen av barn med varig nedsett funksjonsevne. FFO opplever at dette er familier som strever med å opprettholde levestandard og livskvalitet også innenfor det sosialdemokratiske velferdsregimet¹, og at foreldrene har store oppgaver knyttet til velferd og omsorg.

Barnetillegget til uføretrygden

Vi er ikke fornøyd med utvalgets anbefalinger når det gjelder barnetilleggene til trygdeytelser, og da spesielt med tanke på barnetillegget til uføretrygden. Til tross for at Stortinget forholdsvis nylig har avvist å gjøre barnetillegget til uføretrygden om til et standardisert tillegg har utvalget fått mandat til å vurdere dette barnetillegget, i tillegg til øvrige barnetillegg.

Selv om Stortingets flertall har redusert inntektstaket², slår det parlamentariske flertallet ring rundt et barnetillegg med en sosial profil. Gjennom behovsprøvingen skal det tas hensyn til inntektsnivå, antall barn og om man er enslig forsørger. Tall som fremkommer i denne utredningen viser at enslige forsørgere er en typisk lavinntektsgruppe totalt, men at enslige uføre forsørgere har ni prosent lavere inntekt enn gruppen enslige forsørgere i alt. Det stadige presset på barnetillegget til uføretrygden oppleves frustrerende og usosialt.

Å sikre familier med uføre foreldre et akseptabelt inntektsnivå kan forebygge uførhet hos barna. Forskning fra Frischsenteret³ viser at antallet unge på trygd skyldes at flere fra fattige hjem blir uføre. De siste 20 årene har antallet som blir uføre fra de fem prosent fattigste hjemmene økt fra 14 til 21 prosent. Å ikke særlig sikre at lavinntektsfamilier med uføre foreldre heves inntektsmessig er å lukke øynene for årsakssammenhengen mellom levekår i familien og utvikling av uførhet.

Utvalget, spesielt mindretallet, gir lav aksept for at uføre forsørgere er i en særstilling når det gjelder begrensede muligheter for å endre sine økonomiske levekår ved å få ekstraintekter gjennom arbeid. Kronisk sykdom og funksjonsnedsettelse gjør muligheten for lønnsarbeid spesielt krevende. I tillegg medfører kronisk sykdom eller funksjonsnedsettelse ekstra kostnader, som vil legge ytterligere press på familiens økonomi. Dette hensynet bør veies opp mot mindretallets prinsipielle syn om at alle familier

¹ NOU 2017:6: De skandinaviske velferdsstatene oppfattes ofte som «rene» caser; i de fleste analyser havner de i det sosialdemokratiske regimet. Det sosialdemokratiske velferdsregimet rangeres høyest når det gjelder grad av defamilisering, på grunn av godt utviklede tjenestetilbud i form av barnehager og eldreomsorg, og ved å ha en høy grad av overføringer til barnefamilier.

² FFO er imot vedtaket Stortinget gjorde ved å innføre et inntektstak knyttet til barnetillegg og uføretrygden. Vi mener at hensynet til barna må komme først og at total trygdeutbetaling ikke skal begrenses av tidligere inntekt. Å sikre best mulig økonomiske levekår for disse barna må være viktigere enn en bekymring for stønadsfeller og innelåsnings effekter for foreldrene.

³ Markussen m.fl., 2016.

med lavinntekt «stiller likt», samt mot deres pragmatiske avveining mellom økonomisk insentiv og overgangen til arbeid.

FFO deler ikke oppfatningen om at det innebærer et slags rasjonelt valg «å ønske seg» uføretrygd framfor arbeidsinntekt, et valg som forsterkes fordi man kan få økt trygdeinntekt ved å ha rett på barnetillegg. Det vises i utredningen til argumentasjonen om at:

«Et betydelig høyere barnetillegg i uføreordningen enn for arbeidsavklaringspenger dessuten vil kunne føre til at enkelte ønsker å komme raskt over på uføretrygd og derfor vil redusere sin innsats for å bli værende i eller komme tilbake i arbeid.»

Uføretrygd er ikke noe man får ved å ønske seg det, men fordi man vurderes ufør etter bestemmelser i Folketrygdloven. Om man mener at personer innvilges uføretrygd av andre motiver enn at man har en varig nedsatt inntektsevne på minst 50 prosent, bør man se på håndhevingen av regelverket og ikke spekulere i enkelte uføres motiv.

Vi vil i tillegg påpeke at sammenhengen mellom arbeid og trygd er sammensatt. Etter vårt syn blir drøftingen av hva slags insentiver som bidrar til at flere varig uføre kombinerer arbeid og trygd for enkel om man kun knytter den til nivået på trygdeutbetalingen, som har sammenheng med tidligere inntekt. Uføre med lave trygder har et lavt tidligere inntektsnivå, slik at om enkelte kommer over inntektstaket på 95 prosent av tidligere inntekt betyr det *ikke* at familien får god økonomi. Når medianinntekten etter skatt for uføretrygdete par med barn kun er i overkant av 300 000 per forbruksenhet og enslige med barn om lag 230 000, så innebærer det at mange familier har inntekt under dette nivået⁴.

Utvalget tillegger forskningen til Kolstøl og Mogstad⁵ stor vekt, som viser en sammenheng mellom økt arbeidsdeltakelse blant uførepensjonister og økonomisk insentiv. Forsøket ved at man får beholde mer av trygden når man jobber viser sterkest effekt blant menn, trygdete med høy utdanning og personer som bodde i kommuner med lav arbeidsledighet og personer med mer arbeidserfaring. Det fremgår ikke fra studien, som også er presentert i SSBs «Økonomiske analyser» (3/2012)⁶, en sterk effekt på økt arbeidsdeltakelse for uføre med barn. Vi mener det må søkes annen dokumentasjon og andre insentiver som kan få flere varig uføre forsørgere over i lønnet arbeid.

Barnetillegget til AAP

Barnetillegget til AAP er en viktig tilleggsytelse for brukere med barn. I utgangspunktet kan FFO støtte at dette forblir et standardisert tillegg. AAP er en midlertidig inntektssikring slik at den langsiktige sosiale profilen på innretningen ikke er like avgjørende som for uføretrygden.

FFO mener derimot at nivået på barnetillegget til AAP bør heves. Vi er enige med utvalgets flertall i at forskjellene mellom barnetilleggene er for store, men vi er ikke enige i at det skal innebære en viss standardisering av barnetillegget til uføretrygden. Vi mener det standardiserte barnetillegget til AAP bør heves slik at en reduserer forskjellene mellom barnetilleggene, men uten at man standardiserer og reduserer nivået på barnetillegget til uføretrygden.

Bostøtte og startlån

Det er bra at utvalget ser på bostøtten i sin vurdering av offentlig støtte til barnefamilier. FFO gjenkjenner det man peker på knyttet til inntektsgrenser og boutgifter for lavinntektshusholdninger. Det også bra at det vises til utfordringene med bostøtteordningen til personer med uføretrygd etter at uførereformen ble iverksatt i 2015.

⁴ Figur 12.11, side 2019.

⁵ Kolstøl og Mogstad, 2014.

⁶ Betydningen av økonomiske insentiver for arbeidsmarkedet til uførepensjonister, Kostøl og Mogstad, 2012.

Tall fra Husbanken viser at i juli 2014 var det 77 700 uføre av 106 400 husstander som mottok bostøtte, men i juli 2016 var det kun i underkant av 54 000 bostøttemottakere som var mottakere av trygdeytelser (Husbanken, sept. 2016). Dette viser at etter uførereformen har andelen uføre som mottar bostøtte blitt redusert med hele 23 700 personer på to år⁷. Det hadde vært relevant om man i utredningen hadde vist til hvor mange uføre med barn som mottar bostøtte. Når vi vet at for eksempel enslige uføre med barn er overrepresentert blant lavinntektshusholdninger burde man dokumentert hvor mange enslige uføre som mottar bostøtte.

Den midlertidige kompensasjonsordningen som ble opprettet for uføre med bostøtte fanger kun opp dem som mottok bostøtte og uførepensjon før 2015. Det er svært krevende økonomisk for alle de som ikke omfattes av ordningen. Fravær av en permanent og bedre løsning rammer nye uføre med barn, og man risikerer en fattigdomssituasjon om ikke denne gruppen sikres bostøtte i større grad enn i dag. Det haster derfor å få på plass en permanent bostøtteordning med hevet inntektsgrense for alle uføretrygdede.

Utvalget viser til at det er et gap mellom vanskeligstilte som kvalifiserer til bostøtte og dem som er i stand til å betjene et startlån. Det er synd at startlån ikke tilligger utvalgets mandat. Det kunne vært nyttig å få utredet dette boligsosiale virkemiddelet med hensikt å bedre bosituasjonen lavinntektsfamilier med barn, og da også uføretrygdede forsørgere.

FFO vil understreke betydningen av startlån for uføre og funksjonshemmede som ønsker å eie sin egen bolig. Startlån er et tilbud til dem som har problemer med å få lån til kjøp av bolig. Det er åpnet for en nedbetalingstid på 50 år for enkelte låntakere, noe som kan bidra til at unge uføre og lavinntektsfamilier med stabil inntekt er en reell målgruppe for slike avtaler. Vi mener at flere kommuner i sterkere grad må tilby startlån til denne målgruppen.

Med vennlig hilsen

FUNKSJONSHEMMEDES FELLESGRUPPE

John Berg-Jensen
Leder

Lilly-Ann Elvestad
Generalsekretær

⁷ Tallene kan ha endret seg noe når Husbanken legger fra ny statistikk for 2017.